

Distinctive features of the development of students' digital skills in foreign language groups

Sunnatillo BAZAROV¹

Uzbekistan State University of World Languages

ARTICLE INFO

Article history:

Received August 2024

Received in revised form

10 September 2024

Accepted 25 September 2024

Available online

25 October 2024

Keywords:

digital skills,
digitization,
artificial intelligence,
cloud computing,
product management,
social media,
digital education,
digital literacy,
digital technology,
digital competence.

ABSTRACT

This article discusses the specific aspects of developing students' digital skills in foreign language groups. While the advancement of digital technologies is considered a progressive step toward improving educational quality, there is also concern that digitization may limit the creative thinking of both educators and students. The study identifies four stages of digital skills development for students in foreign language groups and highlights the importance of digital literacy during foreign language classes.

DOI: <https://doi.org/10.47689/2181-3701-vol2-iss4/S-pp184-191>

This is an open-access article under the Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.ru>)

Talabalar raqamli ko'nikmalarini rivojlantirishning o'ziga xos xususiyatlari (Ona tili va adabiyoti: rus tili ta'lim yo'nalishlari misolida)

ANNOTATSIYA

Kalit so'zlar:

raqamli ko'nikma,
raqamlashtirish,
sun'iy intellekt,
bulutli hisoblash,
mahsulotni boshqarish,
ijtimoiy tarmoqlar,
raqamli ta'lim,
raqamli savodxonlik,
raqamli texnologiya,
raqamli kompetensiya.

Mazkur maqolada ona tili va adabiyoti: rus tili ta'lim yo'nalishlarida talabalar raqamli ko'nikmalarini rivojlantirishning o'ziga xos xususiyatlari yoritilgan. Shuningdek, raqamli texnologiyalarning rivojlanishi ta'lim sifatini oshirish yo'lidagi progressiv qadam sifatida baholanishi, raqamlashtirish pedagoglar va talabalarning ijodiy fikrlashini cheklab qo'yishini nazarda tutiladi. Tadqiqot bo'yicha ona tili va adabiyoti: rus tili ta'lim yo'nalishlarida talabalar raqamli ko'nikmalarini rivojlantirishning

¹ Research Intern, Uzbekistan State University of World Languages. E-mail: bozorovsunnat516@gmail.com

4 ta bosqichi o'rganilgan. Shuningdek, u chet tili darslarida raqamli texnologiyalarni bilish muhimligini o'rganadi.

Особенности развития цифровых навыков студентов (Родной язык и литература: на примере направлений русского языкового образования)

АННОТАЦИЯ

Ключевые слова:

цифровые навыки,
цифровизация,
искусственный интеллект,
облачные вычисления,
управление продуктами,
социальные сети,
цифровое образование,
цифровая грамотность,
цифровые технологии,
цифровая
компетентность.

В данной статье рассматриваются особенности развития цифровых навыков учащихся в группах изучения иностранных языков. Авторы предполагают, что, с одной стороны, цифровизация способствует повышению качества образования, однако, с другой стороны, она может ограничивать творческое мышление как преподавателей, так и студентов. В исследовании выделено четыре этапа формирования цифровых навыков у учащихся, изучающих иностранные языки, и подчеркивается важность владения цифровыми технологиями на таких занятиях.

KIRISH

Raqamli ta'lim masofa va makon to'siqlarini olib tashlaydi. Ta'limda ana shu ikki tomonning dunyo qarashini o'zgartira olsak, ya'ni talabani mustaqil ta'lim olishga, bilim olish yo'llarni mustaqil izlashga, o'qituvchini esa yangi bilimlar bilan raqamli texnologiyalar asosida qurollantirib talabaga bilim olish yo'llarini o'rgatishini yo'lga qo'ya olsak, ta'lim tizimi qaysi shaklga o'tishidan qat'i nazar ta'limda sifat paydo bo'ladi.

Masalan, ta'lim tizimi rivojlangan dunyoning qator davlatlarida muayyan kurs bo'yicha darslar Google Classroom platformasidan foydalangan holda amalga oshirilmoqda. Odatda, keng omma "Google" tizimini asosan qidiruv va elektron tarjimon sifatida taniydi. Biroq ushbu tizimning ilm-fan, ta'lim uchun foydali imkoniyatlari nihoyatda keng. "Google" tizimi ta'limdagi masofa va makon tushunchasini yo'qqa chiqaradi. Sababi uning dasturlari dunyoning qay chekkasida bo'lmasin talaba va pedagogni bir vaqtda ishlash imkoniyatini yaratadi. Bu uchun "gmail"dan elektron pochta ochishning o'zi kifoya qiladi. "Google classroom", "Google doc", "Google disk" dasturlari bunda yordamga keladi. "Google classroom" – dasturi sinfxona vazifasini bajaradi. unda pedagog talabalarni ro'yxatini tayyorlash, vazifa berish, topshiriq bajarilishi muddatini belgilash, baholash, fanga oid qo'shimcha ma'lumot berish, turli xil mavzuga doir bahslar uyushtirish va talabalar fikrini bilishga erishishi mumkin.

"Google doc" dasturi talabalarni maqola, kurs ishi, bitiruv-malakaviy ishi, tadqiqot ishi, ilmiy loyiha tayyorlashda ko'mak beradi. Bunda talaba "Google doc" dasturida elektron hujjat yaratadi va ilmiy rahbari bilan "gmail" orqali aloqaga chiqadi. Ushbu dasturning imkoniyati shundaki, bir paytning o'zida ham talaba, ham pedagog tahrir qilish, qo'shimchalar kiritish imkoniyatiga ega bo'ladi. Hammualliflikda ilmiy maqolalar yozishda ham juda qo'l keladi. Ayniqsa, hozirgi kezda chet ellik hamkorlar bilan yoxud ilmiy rahbar bilan bevosita ko'rishish imkoniyati cheklangan sharoitda bu dastur katta qulaylik yaratadi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR TAHLILI

Z.G.Kudryavseva, K.A.Saitovalar tomonidan rus tilini xorijiy til sifatida o'qitishda loyiha metodi bilan raqamli texnologiyalardan foydalanishi o'rganilgan. Ish tugagandan so'ng, talabalar o'rtasida batafsil o'rganish va ma'lumot almashish uchun maxsus matnlar bilan ishlash uchun bulutli saqlash yaratildi. Faol lug'at barcha mavzular bo'yicha tibbiy glossariyda to'plangan. Shunday qilib, talabalar o'tgan materialni takrorlash va/yoki tibbiyotning turli sohalarida so'z boyligini kengaytirish maqsadida har qanday vaqtda nafaqat o'z ishlarining natijalariga, balki boshqa talabalarning ishlariga ham murojaat qilish imkoniyati paydo bo'ladi.

O'qituvchi Google Classdagi variantlar yordamida "Oldindan tayyorgarlik", "Tezkor so'rovlar", "Talabalar uchun topshiriqlarni kuzatish", "Shaxsiy topshiriqlar" kabi o'quv topshiriqlarini shakllantirishi mumkin. Ushbu variantlarni qo'llash o'qituvchilarga har bir talaba yoki butun guruh uchun o'quv topshiriqlarini joylashtirish va muddatlarni alohida belgilash, tayyor yechimlarni tekshirish, baholash natijalarini Google Sheets yoki CSV fayliga o'tkazish va keyin talabalarga yuborish, chop etish va h.k.larni imkonini beradi.

Raqamli ko'nikmalarni ta'limga integratsiyalashuvi, ayniqsa chet tillarini o'rganish sharoitida tobora muhim ahamiyat kasb etmoqda. Yevropa komissiyasi (2018) ma'lumotlariga ko'ra, raqamli kompetensiya zamonaviy ta'limning hal qiluvchi tarkibiy qismi bo'lib, aloqa, hamkorlik va axborotni qayta ishlash uchun texnologiyadan samarali foydalanish qobiliyatini qamrab oladi.

Godvin-Jons (2018) tomonidan olib borilgan tadqiqotlar til o'rganish dasturlari, onlayn platformalar va ijtimoiy tarmoqlar kabi raqamli vositalar tilni o'rganishni qanday kuchaytirishi mumkinligini ta'kidlaydi. Ushbu vositalar jalb qilish va o'zaro ta'sirni kuchaytiradigan immersiv muhitni ta'minlaydi, bu talabalarga real kontekstda til ko'nikmalarini mashq qilish imkonini beradi.

Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, raqamli texnologiyalar yordamida birgalikda o'qitish muhiti talabalarning raqamli ko'nikmalarini rivojlantirishga sezilarli ta'sir qiladi. Chen va boshqa. (2020), raqamli platformalardan foydalangan holda hamkorlikdagi loyihalarda ishtirok etadigan chet tili guruhlaridagi talabalar aloqa qobiliyatlari va raqamli savodxonlikni yaxshilaydilar. Ushbu hamkorlikdagi yondashuv nafaqat tilni bilish qobiliyatini oshiradi, balki jamoada ishlashning muhim ko'nikmalarini ham shakllantiradi.

Raqamli ko'nikmalarni rivojlantirishning kognitiv va ta'sirchan o'lchamlari Chjao va Lay (2021) tomonidan olib borilgan tadqiqotlar chet tillarini o'rganishda raqamli ko'nikmalarni rivojlantirishning kognitiv va ta'sirchan o'lchovlarini ta'kidlaydi. Tadqiqot shuni ko'rsatdiki, raqamli vositalardan foydalanishda talabalarning motivatsiyasi va faolligi oshib, til tushunchalarini yanada chuqurroq tushunishga olib keladi. Interaktiv raqamli tajribalar orqali qo'llab-quvvatlanadigan hissiy aloqa ijobiy o'quv muhitiga hissa qo'shadi.

TADQIQOTLAR METODOLOGIYASI

Raqamli ko'nikmalarni rivojlantirishni o'rganish uchun oliy o'quv yurtlari talabalaridan raqamli ko'nikmalarning potensial qo'llanilishining ataylab keng doirasiga ega bo'lgan o'quv yo'nalishlari tanlandi [2]. Tadqiqotimiz bo'yicha o'zga tilli guruhlarda talabalar raqamli ko'nikmalarini rivojlantirishning 4 ta bosqichini aniqladik:

1-bosqich. Oliy ta'lim yo'nalishlari uchun raqamli ko'nikmalar doirasini ishlab chiqish. Tadqiqotning muhim metodologiyasi sifatida oliy ta'lim yo'nalishlari uchun raqamli ko'nikmalar doirasini, uslubiy baza va o'qitish amaliyotida aniqlash. Bizning

maqsadimiz oliy ma'lumot olish jarayonida rivojlanishi mumkin bo'lgan raqamli ko'nikmalar (1-jadvalga qarang):

1-jadval.

Ona tili va adabiyoti: rus tili yo`nalishida talabalar raqamli ko'nikmalarini rivojlantirish funksiyalari

Raqamli ko'nikmalar tipi	Raqamli ko'nikmalar turi	Raqamli ko'nikmalarni rivojlantirish funksiyalari
Qurilmalar va dasturiy ta'minot bilan ishlash xavfsizligi	Raqamli qurilmalar bilan o'zaro ta'siri	Raqamli qurilmalar funksiyalari va xususiyatlarni o'zlashtirish va ulardan foydalanish
	Dasturiy ta'minot bilan o'zaro ta'siri	Ma'lumotlar, axborotlar yoki raqamli tarkibni bilish va tushunish, raqamli qurilmalarning dasturiy ta'minotini boshqarish
	Raqamli muhitda xalqaro muloqotning umumiy qabul qilingan tilni bilish	Raqamli qurilmalar va dasturiy ta'minotni samarali o'zlashtirish va ulardan foydalanish uchun xalqaro muloqot tili va raqamli muhit terminologiyasini bilish
Axborot savodxonligi	Ma'lumotlar, axborotlar va raqamli mazmunni qidirish va filtrlash	Ma'lumotlarga bo'lgan ehtiyojni shakllantirish, raqamli muhitda ma'lumotlarni qidirish, tarkibga kirish huquqiga ega bo'lish, ma'lumot qidirish strategiyasini yaratish va o'zgartirish
	Ma'lumotlar, axborotlar va raqamli mazmunni qayta ishlashni baholash, boshqarish, integratsiyalash	Ma'lumotlar, axborotlar va raqamli kontent manbalarining ishonchiligi, haqiqiylikni tahlil qilish, taqqoslash va tanqidiy baholash.
Muloqot hamkorlik va	Raqamli texnologiyalar orqali axborot almashish va hamkorlik qilish	Tegishli raqamli texnologiyalar orqali ma'lumotlar, axborotlar va raqamli mazmunni boshqalar bilan baham ko'rish
	Internetdagi odob-axloq qoidalari	Raqamli muhitda raqamli texnologiyalar va kommunikatsiyalardan foydalanish jarayonida o'zini tutish qoidalarini bilish. Muayyan auditoriya uchun munosabat strategiyalari moslashtirish
	O'z raqamli identifikatsiyani boshqarish	Bir yoki bir nechta raqamli identifikatorlarni yaratish va boshqarish
	Raqamli texnologiyalardan ta'limda uzluksiz foydalanish	Raqamli texnologiyalardan foydalangan holda doimiy o'rganish samaradorligini anglash va tushunish
Raqamli mazmunni yaratish	Raqamli mazmunni yaratish va rivojlantirish	Raqamli mazmunni turli formatlarda yaratish va tahrirlash
Xavfsizlik	Qurilmani himoya qilish, shaxsiy ma'lumotlar va maxfiylikni ta'minlash	Qurilmalar va raqamli mazmunni himoya qilishni ta'minlash. Raqamli muhitda xavf va tahdidlar tushunish
Muammolarni hal qilish	Talablar va texnologik yechimlarni aniqlash	Raqamli texnologiyalarning ijodiy qo'llanilish, ehtiyojlarni aniqlash va ularni hal qilish uchun kerakli raqamli vositalarni tanlash
	Raqamli kompetensiyadagi bo'shliqlarni aniqlash	Kerakli raqamli kompetensiyalarni rivojlantirishni tushunish

2-bosqich. Raqamli ko'nikmalarni rivojlantirish ko'rsatkichlarini ishlab chiqish. O'quv jarayonida raqamli ko'nikmalarni rivojlantirish ko'rsatkichlari aniqlanadi, o'quv yo'nalishlarining me'yoriy va uslubiy hujjatlarini tahlil qilish, talabalarning raqamli ko'nikmalarini rivojlantirish bo'yicha anketa-so'rovnoma o'tkazish.

3-bosqich. Talabalarning raqamli ko'nikmalarini rivojlantirish bo'yicha anketa-so'rovnoma o'tkazish. Raqamli ko'nikmalarga ega bo'lish ko'rsatkichlari asosida ishlab chiqdik. Anketani tayyorlashda raqamli mahorat ko'rsatkichiga erishish darajasini baholashga imkon beradigan narsa:

1) yuqori daraja – o'quv jarayonida doimiy, mahorat muntazam ravishda shakllanadi;

2) o'rta daraja – o'quv jarayonida vaqti-vaqti bilan mahorat tartibsiz shakllanadi;

3) quyi daraja – o'quv jarayonida kamdan-kam hollarda tasodifan mahorat shakllanadi;

4) quyidan past daraja – mahorat shakllanmaydi.

4-bosqich. Normativ va uslubiy asos bilan ishlash. Normativ va uslubiy asos bilan ishlashni to'rt daraja bo'yicha baholashni o'z ichiga olgan:

- yuqori daraja – DTS, o'quv dasturlaridagi ko'nikmalar bilan birga rivojlantirish;
- o'rta daraja – 2 ta me'yoriy hujjatlardagi mavjud ko'nikmalarni rivojlantirish;
- quyi daraja – bitta hujjatdagi mavjud ko'nikmalarni rivojlantirish;
- quyidan past daraja – turli me'yoriy hujjatlardagi ko'nikmalarni rivojlanmagani.

TADVIQOT NATIJALARI

Differensial yondashuv bilan rus tilini ona tili sifatida o'qitishga nisbatan raqamli texnologiyalar jadvalda ko'rsatilgan shakllarda amalga oshirilishi mumkin (2-jadvalga qarang):

2-jadval.

Rus tilini ona tili sifatida o'qitishga nisbatan raqamli texnologiyalar

№	Raqamli texnologiyalar	Raqamli texnologiyalar turlari
1.	Elektron o'quv materiallar	ma'ruzalar, lug'atlar, darsliklar va boshqalar
2.	Interaktiv elektron muhit	raqamli sinflar, konferensiyalar, vebinarlar va boshqalar
3.	Multimedia va elektron o'quv materiallar	ma'ruzalar, lug'atlar, darsliklar va boshqalar; kvestlar, audio / video podkastlar va boshqalar
4.	Sun'iy intellektning elementlarni qo'llash	til botlari, shaxsiy darsliklar va boshqalar
5.	Internet resurslari	ta'lim platformalari, ijtimoiy tarmoqlar, YouTube va boshqalar

Ona tili va adabiyoti: rus tili ta'lim yo'nalishi talabalar va o'qituvchilarining imkoniyatlari raqamli texnologiyalar kengaytirishga imkon beradi:

ta'lim muhitining mavjudligi muammosini hal qilish:

- hududiy cheklovlarni olib tashlash, o'quv materiallariga bepul kirishni oching;
- ma'ruza materiallarini o'qish, sinov natijalarida o'qituvchining yukini kamaytirish;
- o'quv jarayonini nazorat qilish va korreksiyaning ta'minlash;

- ko'plab didaktik vazifalarni hal qilish (har xil turlarni faollashtirish uchun sharoit yaratish, nutq faoliyati, talabalarning faol va passiv so'z boyligini boyitish va boshqalar);
- tabaqalashtirilgan ta'lim tamoyillarini muvaffaqiyatli amalga oshirish.

Raqamli transformatsiya davrida rus tilining rivojlanishi quyidagilarda namoyon bo'ladi (1-rasmga qarang):

1-rasm. Raqamli transformatsiya davrida rus tilining rivojlanishi

Raqamli transformatsiya davrida rus tilining rivojlanish istiqbollari til texnologiyalari va xizmatlarining rivojlanishi bilan chambarchas bog'liq, masalan, avtomatik tarjimas, matnni avtomatik qayta ishlash, ovozli yordamchilar va boshqalar. Rus tilini saqlash va rivojlantirish uchun rus tilidagi tarkibni, shu jumladan ta'lim resurslari, ilmiy nashrlar, adabiyotlar va boshqa madaniy meros turlarini faol ravishda qo'llab-quvvatlash va targ'ib qilish muhimdir. Raqamli transformatsiya sharoitida rus tilini o'rganish bo'yicha o'quv dasturlarini, shu jumladan raqamli savodxonlik va til texnologiyalarini o'qitishni yangilash zarur. Xalqaro loyihalarda ishtirok etish, xorijiy til jamoalari bilan hamkorlik qilish va til texnologiyalari sohasida tajriba almashish rus tilining dinamik rivojlanishiga va uning raqamli transformatsiyaning zamonaviy sharoitlariga moslashishiga yordam beradi. Tadqiqotlar raqamli texnologiyalarning rus tiliga ta'sirini o'rganish, matnlarni tahlil qilish, qayta ishlash uchun yangi usul va yondashuvlarni ishlab chiqish, raqamli muhitda rus tilining boshqa tillar bilan o'zaro ta'sirini o'rganishga qaratilgan bo'lishi mumkin.

Rus tilini o'zlashtirishning eng qulay usuli, ya'ni o'quv materiallarini mustaqil o'zlashtirish, filmlarni tomosha qilish, qo'shiqlarni tinglash, mobil ilovalar orqali o'rganishdir. Masalan, FluentU, Duolingo kabilar.

FluentU – ushbu ilova uchun materiallar rus tilidagi turli xil ommaviy axborot manbalaridan (masalan, teleko'rsatuvlar, filmlar, musiqiy videolar, yangiliklar, video retseptlar, vloglar va boshqalar) olingan bo'lib, ular turli xil lug'at va madaniyatni qamrab

oladi. Shuningdek, videolarda eshitganlarni tushunishni osonlashtiradigan xususiyatlar mavjud. Agar siz so'zlarni bilmasangiz, unda siz ishora qilishingiz mumkin, uning ustiga kursor bilan ta'rifni ko'rish uchun ekspertlar tomonidan tahrirlangan subtitrlarborqalitushunishingiz mumkin. Har bir videodan keyingi testlar yangi talaffuzga yordam beradi.

Duolingo – eng mashhur ilovalardan biri, chet tili (shu jumladan rus tili) ta'limoti. O'quv jarayoni o'yin formatida olib boriladi, mavzular va qiyinchilik darajalari bo'yicha kichik bloklarda taqdim etiladi. Duolingo interaktivlar mashqlar yordamida boshidanoq ruscha jumalarni amalga oshirishga imkon beradi. Agar foydalanuvchi noto'g'ri javob bersa, ilova xatoni qanday tuzatishni ko'rsatadi. Duolingo elektron o'qituvchi vazifasini bajaradi.

Interfaol doska butun sinfni o'qitish uchun qimmatli vositadir. Bu o'qituvchilarga yangi materiallarni juda jonli va qiziqarli tarzda taqdim etishga yordam beradigan vizual manba. Bu sizga turli xil multimedia manbalari yordamida ma'lumotlarni taqdim etish imkonini beradi, o'qituvchilar va talabalar materialga sharh berishlari va iloji boricha batafsil o'rganishlari mumkin. Bu sxemalarni tushuntirishni osonlashtirishi va murakkab muammoni hal qilishga yordam beradi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Ona tili va adabiyoti: rus tili ta'lim yo'nalishida o'qitish samaradorligi vizuallik, interaktivlik, gipermatnlilik, multimedialik, shaxsga yo'naltirilganlik kabi raqamli texnologiyalarning didaktik xususiyatlari aniqlangan (4-jadvalga qarang):

3-jadval.

Raqamli texnologiyalarning didaktik xususiyatlari

№	Raqamli texnologiyalarning didaktik xususiyatlari	Raqamli texnologiyalar
1.	vizuallik	sxemalar, interaktiv, animatsiya videosi, "bulut"dagi so'zlar, komikslar, vaqt lentlari
2.	interaktivlik	Online Test Pad, Google Форма, Joyteka, Kami servislari, Google hujjatlar, LearningApps. Org, «Угадай-ка» shablon Pazl
3.	gipermatnlilik	Prezi xizmati bilan yaratilgan taqdimotlar, Wizer. Me raqamli servis, Formative
4.	multimedialik	Mindomo, Draw.io servislari, YouTube
5.	shaxsga yo'naltirilganlik	muayyan shaxsning xususiyatlari va ehtiyojlarini hisobga olgan holda individual ta'lim traektoriyasi

Xulosa qilib aytganda, raqamli texnologiyalardan fonetik, leksik va grammatik materiallar taqdim etish, ishlab chiqish va boshqarish bosqichida foydalanish mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Гостева Ю.Н., Добротина И.Н., Шамчикова В.М. Научно-методическое сопровождение Концепции преподавания русского языка и литературы с использованием цифровых образовательных ресурсов // Отечественная и зарубежная педагогика. 2020. №1 (65). URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/nauchno-metodicheskoe-soprovozhdenie-kontseptsii->

prepodavaniya-russkogo-yazyka-i-literatury-s-ispolzovaniem-tsifrovyyh-obrazovatelnyh
(дата обращения: 19.09.2024).

2. Дмитриев Я.В., Алябин И.А., Бровко Е.И., Двинина С.Ю., Демьянова О.В. Развитие цифровых навыков у студентов вузов: Де-юре VS Де-факто // Университетское управление: практика и анализ / University Management: Practice and Analysis. 2021. 25(2). – Р. 59-79 Университетское управление: практика и анализ / University Management: Practice and Analysis.

3. Комилова М.М. Цифровые технологии при дифференцированном подходе в обучении учащихся русскому языку как иностранному. tsifrovyte-khnologii.pdf (ipi1.ru)

4. Кудрявцева З.Г., Сайтова К.А. Проектный метод и цифровые технологии в обучении РКИ. Проектный метод и цифровые технологии в обучении РКИ (rsvpu.ru)

5. Лукьянова И.В. Русский язык в эпоху цифровой трансформации: проблемы и перспективы // Вестник науки №4 (61) том 4. Лукьянова И.В. РУССКИЙ ЯЗЫК В ЭПОХУ ЦИФРОВОЙ ТРАНСФОРМАЦИИ: ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ (xn----8sbempclcwd3bmt.xn--p1ai)